

Ylä-Lapin erämaametsät metsäteollisuuden ylikansallistuesssa

Viime perjantaisessa (28.9) Lapin Kansassa uutisoitiin Inarissa pidetyn erämaaseminaarin keskusteluja. Myös allekirjoittanutta lainattiin, joskin kovin yksipuolisesti ja virheellisesti. Teksti oli myös hämmentävän asenteellinen, vähätteleväkin. Toimittaja jopa laitoi suuhuni, että olisin ehdottanut poronhoidon etuihin vedoten koko metsätalouden vetäytymistä Ylä-Lapista. Myös toimittajan tulkinta erämaakeskustelun ja Inarin paikallispolitiikan yhteydestä vilisi epätarkkuuksia. Näin toivonkin saavani tarkentaa uutisoinnin antamaa kuvaa Lukijoilta -palstalla.

Erämaaseminaarin puheenvuorossani keskityin esittelemään Ylä-Lapin erämaametsiin kohdistuvan teollisen puunoton tuottamia uusia uhkakuvia nopeasti kansainvälistyvässä maailmassa. Päällimmäisenä uhkana on suurten metsäyhtiöiden kiihtyvä kilpailu raaka-aineista ja markkina-aseista. Tässä kilpailussa myös Lapissa näkyvästi toimiva Stora Enso on kohdannut uusia haasteita. Kokemukset esimerkiksi Kanadan Brittiläisen Kolumbian ja Nova Scotian "intiaanimailta" ovat tehneet yhtiön entistä varovaisemmaksi ja tämä näkyi mm. Venäjän Suomen rajaa lähellä olevien kiistanalaisten vanhojen metsien puunostokiellossa, ns. moratoriossa 1990-luvulla. Vanhojen metsien hakkuut olivat nostattaneet kansainvälistä vastustusta siinä määrin, että yhtiö halusi erätaun pelätessään keskieuropalaisten suurasiakkaitensa vaihtavan paperin toimittajaa.

Stora Enso onkin viime vuosina toiminut monilla alueilla varovaisesti sekä uusia ekologisen ja sosiaalisen vastuun mittapuita etsien. Tässä tilanteessa Ylä-Lapin saamelaisalueen päätehakkuvetoinen metsätalous on arkaluonteisessa asemassa. Alkuperäiskansan ja porotalouden esittämä kritiikki on nykyaikana eittämättä markkinariski kansainvälisen metsäteollisuuden silmissä ja tätä taustaa vasten korostinkin erämaaseminaarissa, että mahdollisesti huonon virallisen erämaapolitiikan seurauksena voimme pian joutua todistamaan parempaa erämaapolitiikkaa Stora Enson toimesta.

Kemijärven sellutehtaan raaka-ainehankinta pohjautuu merkittävässä määrin Ylä-Lapin metsänrajametsiin ja Venäjänpuoleisen Pääjärven metsäyökeskuksen puuvirtoihin. Molemmat kohteet ovat paikallisesti kiistanalaisia ja myös kansainvälisen kiinnostuksen kohteena. Kysymys on Kemijärven selluntuotannon kestävydestä mutta samalla myös mainittujen hakkuutyömaiden tulevaisuudesta. Tällaisen uhkan esittäminen on pelkästään tosiasioiden tunnustamista ja tarkoitukseni oli osallistua erämaapolitiikan rajojen ja vaihtoehtojen muotoiluun tästä näkökulmasta.

Puheenvuorossani myös pohdin, kuinka Inarin paikallispoliittinen ilmapiiri muuttui 1990-luvulla. Sitoutumattomien nousu vuoden 1996 vaaleissa kymmeneen valtuustopaikkaan (27stä valtuutetun kunnassa) on yhteydessä laajaa julkisuutta saaneeseen erämaakiistaan vuosina 1987-1991, mikä on nähtävissä useiden ryhmän edustajien tuonaikaisista kannanotoista. Sitoutumattomien yhtenä tärkeänä pontimena toimi kymmenen vuoden takainen erämaakiista. Tuskin kukaan voi kieltää tämän yhteyden olemassaoloa, vaikka tarkempi analyysi tuokin esiin kovin monisyisen taustan.

Puheessani alleviivasin Inarin esimerkin osoittavan, että äänestäjät ovat valppaita ja antavat joskus näinkin räväkkää palautetta vaalipäivinä. Johtopäätökseni oli, että erämaapolitiikassa on seurattava huolella kunnallispoliittisen kentän muutoksia, mikäli halutaan välttää ristiriitoja jatkossa. Inarissa siis paikalliskulttuurinen nollaraja tuli vastaan ennen metsäteollisen puunoton nollarajaa ja tällainen kokemus voidaan nähdä esimerkkinä ja rohkaisuna muualle Suomeen. Äänestämällä on edelleen merkitystä.

Lapin Kansan uutisoinnissa toimittaja antaa ymmärtää, että olisin vertaillut suurporonhoidon ja suurmetsätalouden historiaa porotalouden eduksi. Korostin kuitenkin keskustelussa, että poroelinkeinolla on Ylä-Lapissa niin pitkät (saamelaiskulttuuriin liittyvät) perinteet, että nykyisen teollisen metsätalouden tulisi kuunnella nykyistä tarkemmin paliskuntia. Paliskuntien etujen ylikävelemiseen viitattiinkin monessa erämaaseminaarin puheenvuorossa.

Tällä taustoituksella esitin erämaaseminaarin keskustelun yhteydessä, että Suomessa toteutettu maailman pohjoisin teollinen metsätalous on kansainvälisellä riskirajalla. Päätehakkuita tekevän metsähallituksen tulisi vakavasti harkita, miten tyylikkäämmin vetäytyä tällaisesta uhkapelistä. Muutahan tekemistä metsähallituksella-

kin näissä metsänrajametsissä toki olisi aivan riittämiin, esimerkiksi porotalouden ohjaamisessa kohti entistä kestävämpää metsänkäyttöä.

Haluan uskoa, että Lapin Kansa suhtautuu vakavasti maakunnan kehittämiseen, myös siitä käytävään keskusteluun, vaikka puhuja olisikin muualta käymään tullut metsäteollisuustutkija, jonka ajatuksissa peilautuvat Pohjois-Karjalan sellupolitiikan ongelmat. Lapin kehittämiseen ehdottomasti kuuluu mukaan vaihtoehtojen, uhkien ja alueellisten vertailujen avoin arviointi. Myös ikävistä asioista pitää saada puhua ilman asenteellisia vähättelyitä. Uutisointi erämaaseminaarista ei ylittänyt näin asetettua rimaa.

Ari Lehtinen
maantieteen professori
Joensuun Yliopisto